GLOBÁLNÍ PROBLÉMY ŽP A MEZINÁRODNÍ ÚSILÍ NA JEHO OCHRANU

doc.JUDr. Ilona Jančářová, Ph.D.

Jaro 2021

GLOBÁLNÍ PROBLÉMY ŽP A MEZINÁRODNÍ ÚSILÍ NA JEHO OCHRANU

1969 zpráva „**Man and his environment**“:

- lidstvo se nachází v hluboké globální krizi,
- pokud proces devastace bude pokračovat, v budoucnu ohrozí život na Zemi,
- průmyslová výroba vedla k emisím znečišťujících látek do všech složek ŽP,
- růst populace vyžaduje stále větší plochy pro průmyslovou a zemědělskou výrobu a výstavbu
- znečištění a rozvoj vedly k trvalé ztrátě mnoha druhů
- znečištění začalo ohrožovat zdraví lidí.

GLOBÁLNÍ PROBLÉMY ŽP
70. léta 20. století

1. Genetická ztráta (snižování biodiverzity)
2. Devegetace, deforestace, desertifikace
3. Přelidnění
4. Globální oteplování, zvyšování hladiny oceánů a změna klimatu
5. Ztenčování, případně destrukce ozónové vrstvy
6. Kontaminace složek životního prostředí (vzduchu, vody, půdy atp.)
7. Ztráta hodnot životního prostředí člověka
8. Narušení vazeb, umožňujících regeneraci biosféry.

SITUACE DNES 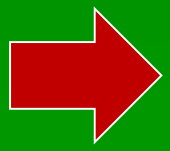 **LEPŠÍ či HORŠÍ ?**

VÝVOJ MEZINÁRODNÍHO PRÁVA NA OCHRANU ŽP

1886 - Úmluva regulující rybolov na Rýnu

1902 - Úmluva na ochranu ptactva pro zemědělství užitečného

1931 - Úmluva o regulaci lovu velryb a další

1972 Stockholmská konference

Ochrana životního prostředí je univerzálním zájmem všech národů světa

VÝVOJ MEZINÁRODNÍHO PRÁVA NA OCHRANU ŽP

1970 - úmluvy na ochranu biodiverzity

1979 - Úmluva o dálkovém přenosu znečištění ovzduší přes hranice států

1979 - Úmluva o ochraně ozonové vrstvy

1982 - UNCLOS

1989 - Basilejská úmluva o přeshraničním pohybu odpadů

1992 - Úmluva o změně klimatu a mnoho dalších.

CHARAKTERISTIKA MEZINÁRODNÍCH SMLUV

Úmluvy - bilaterální
- multilaterální
- globální
- regionální

Úmluvy znějící na - výsledek
- určitou činnost

OBJEKTY CHRÁNĚNÉ SMLOUVAMI

a/ národní přírodní objekty - ovzduší, vnitřní vody, flóra, fauna

b/ mezinárodní přírodní objekty - volné moře, mořské dno a jeho podloží, vzdušný prostor nad volným mořem, Antarktida, nebeská tělesa a kosmický prostor.

CHARAKTERISTICKÉ RYSY GLOBÁLNÍCH SMLUV NA OCHRANU ŽP

1/ Nejnižší společně akceptovatelné hodnoty v ujednání

2/ Pomalost procesu uzavírání smlouvy

3/ Provádění a prosazování mezinárodních závazků

CHARAKTERISTICKÉ RYSY GLOBÁLNÍCH SMLUV NA OCHRANU ŽP

1/ Nejnižší společně akceptovatelné hodnoty a způsoby jejich kompenzace:

- Výjimky
- „Klub v klubu“
- Výhrady

CHARAKTERISTICKÉ RYSY GLOBÁLNÍCH SMLUV NA OCHRANU ŽP

2/ Pomalost procesu uzavírání smlouvy:

1. Vědecké rozpoznání a formulování problému, určení jeho příčin a následků
2. Presentování problému na mezinárodním fóru a jeho uznání jako problém mezinárodní
3. Příprava návrhu znění smlouvy
4. Podpis smlouvy
5. Ratifikace nebo jiný způsob vyjádření souhlasu států být smlouvou vázán

CHARAKTERISTICKÉ RYSY GLOBÁLNÍCH SMLUV NA OCHRANU ŽP

Realizace mezinárodních závazků

Problémy na národní úrovni spojené s:

- implementací závazků

- vynucováním závazků

GLOBÁLNÍ OTEPLOVÁNÍ

Ilona Jančářová

Jaro 2021

THE INTERGOVERNMENTAL PANEL ON CLIMATE CHANGE 2007

„It is now beyond doubt that Earth´s climate is warming and very likely that most of the increase since the mid-20th century is the result of mankind´s activities.“

PROHLÁŠENÍ AMERICKÉHO FYZIKA K AL GOROVU FILMU V ROCE 2008

„There is no convincing scientific evidence that the human release of greenhouse gases is causing or will in the foreseeable future, cause catastrophic heating of the Earth´s atmosphere and disruption of the Earth´s climate.“

AFÉRA KLIMAGATE

- **HN 9.2.2010**:

„Podvod století – vědci zmanipulovali data o teplotách na Zemi.“

Donald Trump On climate change

On November 6, 2012, Donald Trump tweeted: "The concept of global warming was created by and for the Chinese in order to make U.S. manufacturing non-competitive."

On October 19, 2015, he then tweeted: "It's really cold outside, they are calling it a major freeze, weeks ahead of normal. Man, we could use a big fat dose of global warming!"

SKLENÍKOVÝ EFEKT

PŘÍČINY OTEPLENÍ

a) Lidské aktivity

- Spalování fosilních paliv
- Využití území
- Chov hospodářských zvířat aj.

b) Přírodní aktivity

- Tlení
- Lesní požáry
- Vulkanické aktivity
- Změny na Slunci
- Aerosol – vodní páry

PŘÍČINY OTEPLENÍ

Přirozené výkyvy teplot:

- 1000 n.l. – zemědělské osady v zamrzlém Grónsku
- Počátkem 14. století ochlazení zánik osad v 15. století
- 1645 – 1715 malá doba ledová (zamrzal Lamanche i Baltské moře)
- 18. století - oteplení

NÁSLEDKY OTEPLENÍ

NÁSLEDKY OTEPLENÍ

NÁSLEDKY OTEPLENÍ

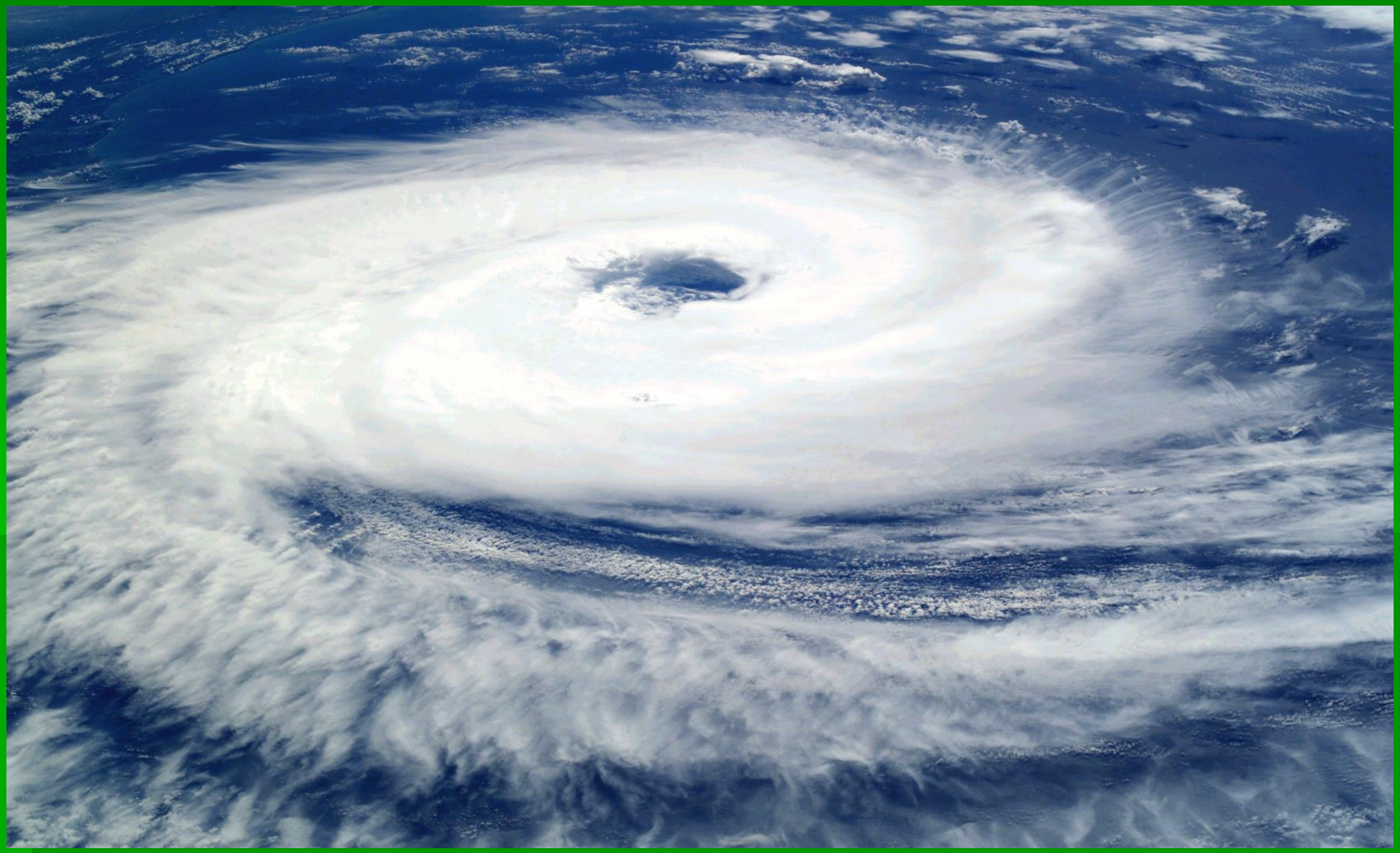

NÁSLEDKY OTEPLENÍ

ÚMLUVA O ZMĚNĚ KLIMATU (Rio de Janeiro 1992)

Cíl:	**stabilizace koncentrací skleníkových plynů v atmosféře na takové úrovni, která by zabránila změně klimatu**
Nástroje:	národní soupisy zdrojů skleníkových plynů a jejich propadů národní akční programy
Závazky:	podpora a rozvoj ekosystémů a propadů skleníkových plynů podpora technologií k redukci emisí monitoring, výzkum, výměna info

ÚMLUVA O ZMĚNĚ KLIMATU (Rio de Janeiro 1992)

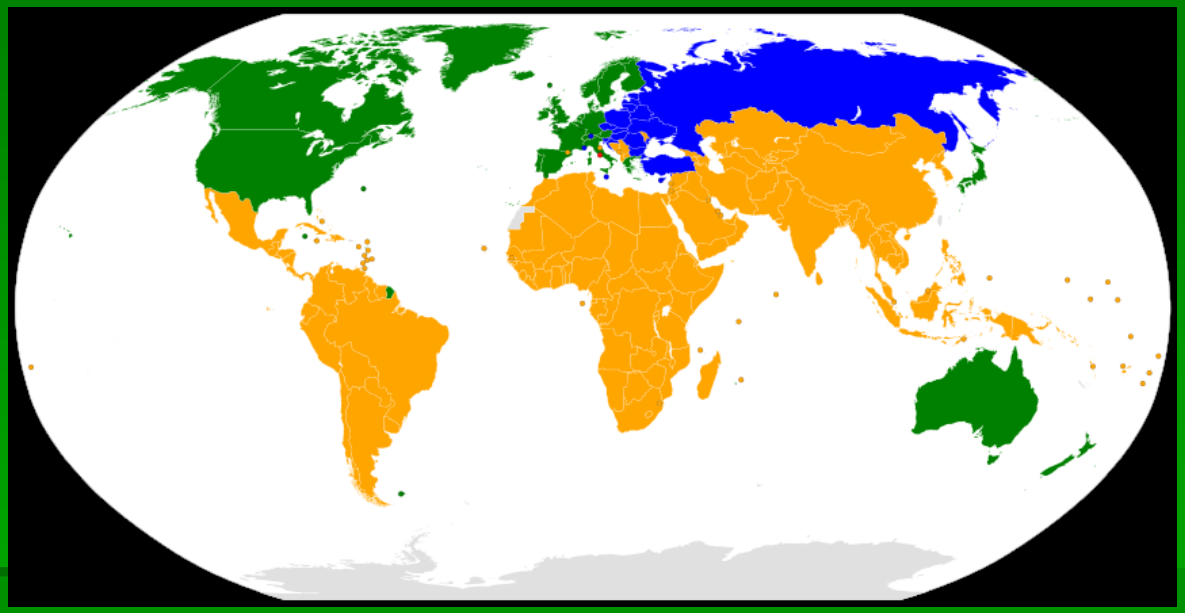

Parties to the UNFCCC - ratification by all Member states of the UN (197):

Annex I and II parties

Annex I parties

Non-annex parties

ÚMLUVA O ZMĚNĚ KLIMATU (Rio de Janeiro 1992)

Protokol 1997 Kyoto

Kvantitativní cíle pro redukce emisí skleníkových plynů včetně jejich propadů

- Závazek smluvních stran uvedených v příloze I k dosažení redukčních cílů a harmonogram plnění závazku
- Odchylné závazky (ČR – 8% redukce koncentrací během období 2008 - 2012 ve srovnání s rokem 1990)
- Závazky k redukci emisí pokrývají 6 skleníkových plynů (*CO_2, NO_x, methane, hydrofluorocarbons, perfluorocarbons and sulphur hexafluoride*)

ÚMLUVA O ZMĚNĚ KLIMATU (Rio de Janeiro 1992)

Kyotský protokol – další závazky:

- Mezinárodní spolupráce
- Reformy sektoru energetiky a dopravy
- Podpora obnovitelných zdrojů energie
- Zvýšení energetické účinnosti
- Zlepšit efektivnost fiskálních opatření
- Ochrana lesů a ostatních zelených ploch

ÚMLUVA O ZMĚNĚ KLIMATU (Rio de Janeiro 1992)

Kyotský protokol ➡ Doha Amendment 2012:

- Nové závazky pro členy uvedené v příloze č. I pro druhé období (2013 – 2020)
- Pro ČR závazek snížení emisí o 20 %
- Revidovaný seznam skleníkových plynů
- Revidovaný seznam členů
- Dodatky k několika ustanovením Protokolu
- Změny tvorby Adaptačního fondu

KYOTO PROTOKOL AND DOHA AMENDMENT

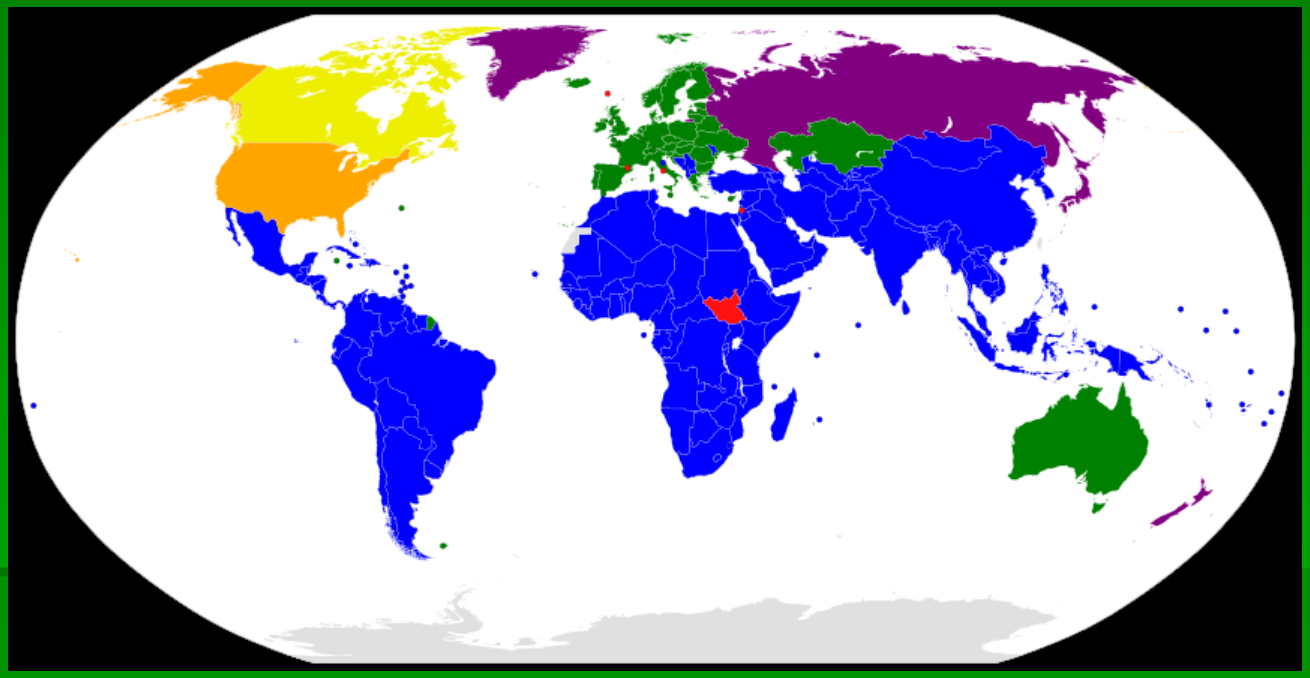

Zelená: Annex B parties with binding targets in the second period
Fialová: Annex B parties with binding targets in the first period but not the second
Modrá: non-Annex B parties without binding targets
Žlutá: Annex B parties with binding targets in the first period but which withdrew from the Protocol
Oranžová: Signatories to the Protocol that have not ratified
Červená: Other UN member states and observers that are not party to the Protocol

KLIMATICKÁ KONFERENCE V PAŘÍŽI 2015

COP 21 – konference smluvních stran Rámcové úmluvy OSN o změně klimatu

- uzavření **nové globální klimatické dohody**
- nové závazky po ukončení platnosti Kjótského protokolu v roce 2020
- **národní závazky ke snižování emisí - pouze dobrovolné** (nezávazné)

KLIMATICKÁ KONFERENCE V PAŘÍŽI 2015

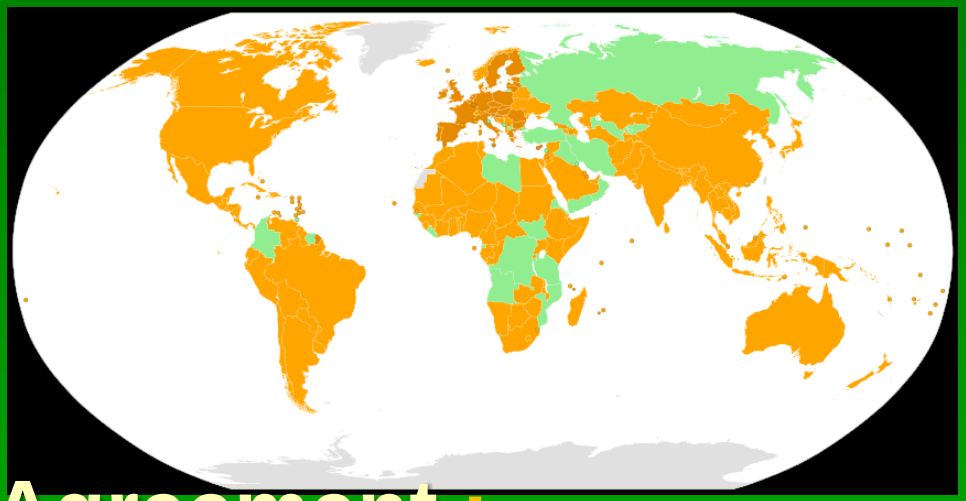

Parties to the Paris Agreement :

Parties (USA do 2020)

Signatories

Parties also covered by European Union ratification

KLIMATICKÁ KONFERENCE V PAŘÍŽI 2015

- shoda v tom, že svět by měl v 2. polovině století dosáhnout rovnováhy mezi vypouštěnými emisemi a emisemi přirozeně pohlcovanými v přírodě tak, aby **výsledné emise byly nulové**
- vyhodnocovací mechanismus (monitorování a vykazování emisí)
- Green Climate Fund - příspěvky na mitigační opatření v chudých státech světa

KLIMATICKÉ ZMĚNY A EU

- V březnu 2020 EU předložila UNFCCC svou dlouhodobou strategii zavazující **ke klimatické neutralitě v roce 2050.**

- European Climate Law
- 2030 Climate Target Plan
- European Climate Pact

- **European Green Deal**

EUROPEAN GREEN DEAL

CLIMATE PACT AND CLIMATE LAW

INVESTING IN SMARTER, MORE SUSTAINABLE TRANSPORT

PROMOTING CLEAN ENERGY

STRIVING FOR GREENER INDUSTRY

PROTECTING NATURE

European Green Deal

ELIMINATING POLLUTION

FROM FARM TO FORK

ENSURING A JUST TRANSITION FOR ALL

LEADING THE GREEN CHANGE GLOBALLY

MAKING HOMES ENERGY EFFICIENT

FINANCING GREEN PROJECTS

EU Climate Law a cesta ke klimatické neutralitě

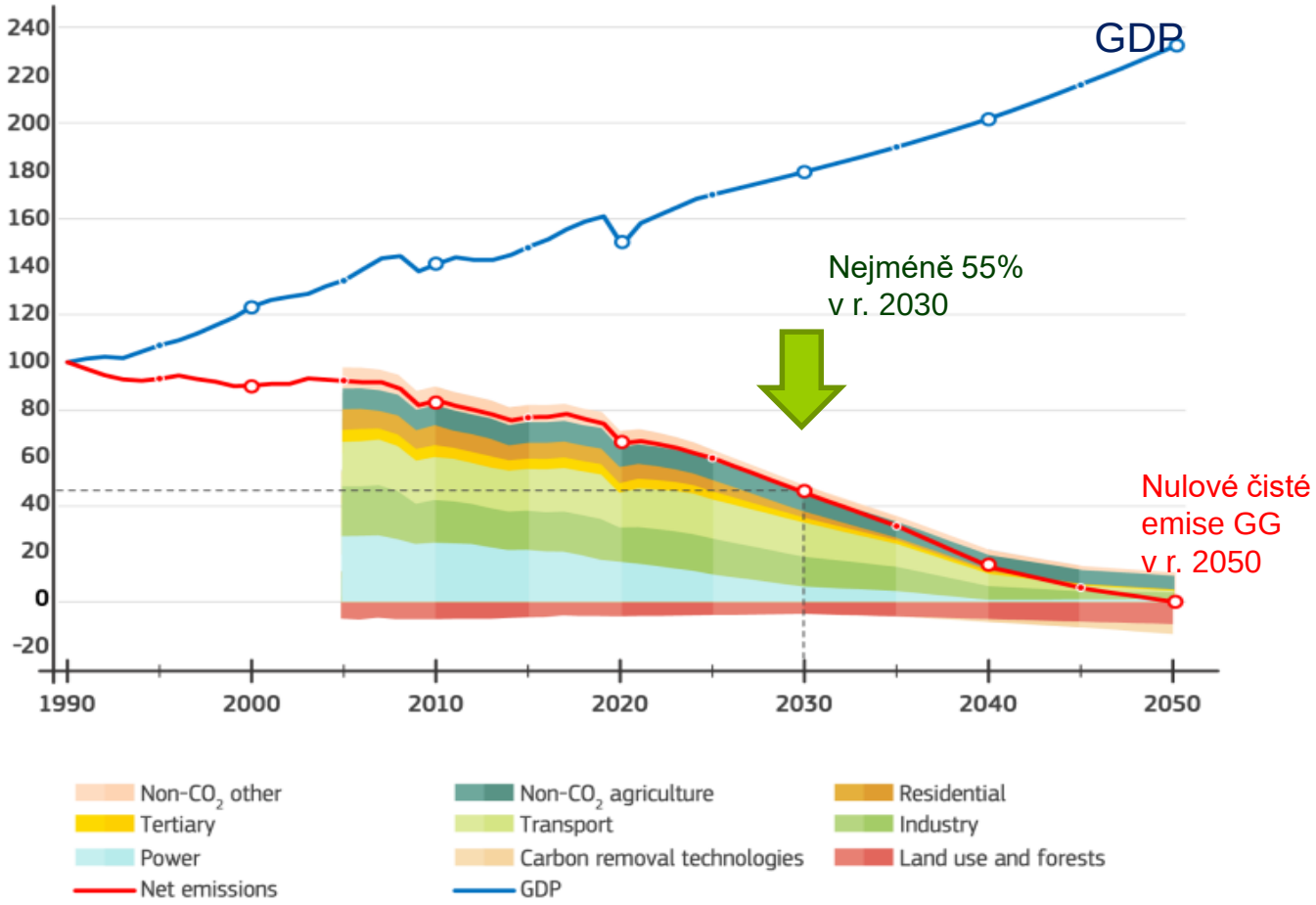

European Climate Law

- **Climate Law je hlavním pilířem Green Dealu**
- Jednoznačný politický signál, že cesta k dosažení klimatické neutrality je irreversibilní
  - pro investory - jasná orientace
  - naplnění slibu veřejnosti přijmout opatření ke zmírnění změny klimatu
  - EU přijímá vedoucí úlohu při naplňování cílů Pařížské úmluvy, tj. dosažení rovnováhy mezi emisemi z antropogenních zdrojů a jejich odstranění prostřednictvím propadů (nulové čisté emise)
  - dosažení nulových čistých emisí je cílem všech EUMS a musí být dosaženo i na úrovni jednotlivých států
  - nulové čisté emise je úkol pro všechna odvětví ekonomiky
- **Climate Law stanoví jasnou vizi pro investory a širokou společnost na cestě ke klimatické neutralitě**

2030 Climate Target Plan

- Oproti původnímu závazku signatáře UNFCCC plán zvyšuje redukční cíle emisí GG na nejméně 55% ve srovnání s úrovní emisí v roce 1990, a to včetně emisí a jejich propadů.
- Do 30.6.2021 Komise zreviduje relevantní legislativu a přijme nezbytná opatření
  - posílení a expanze EU ETS (lodě, doprava, budovy)
  - aktualice „E*ffort Sharing Decision*“ vč. redukčních cílů
  - revize směrnic o obnovitelných zdrojích a energetické účinnosti
  - zpřísnění limitů CO2 pro automobily
  - revize směrnice o zdanění energetických produktů a energie
  - opatření proti transferu výroby do zemí s nižšími nároky na emise GG, tzv. „*carbon border adjustment mechanism*“

Redukční cíle EU nejméně 55% do roku 2030 zasahují všechny sektory ekonomiky

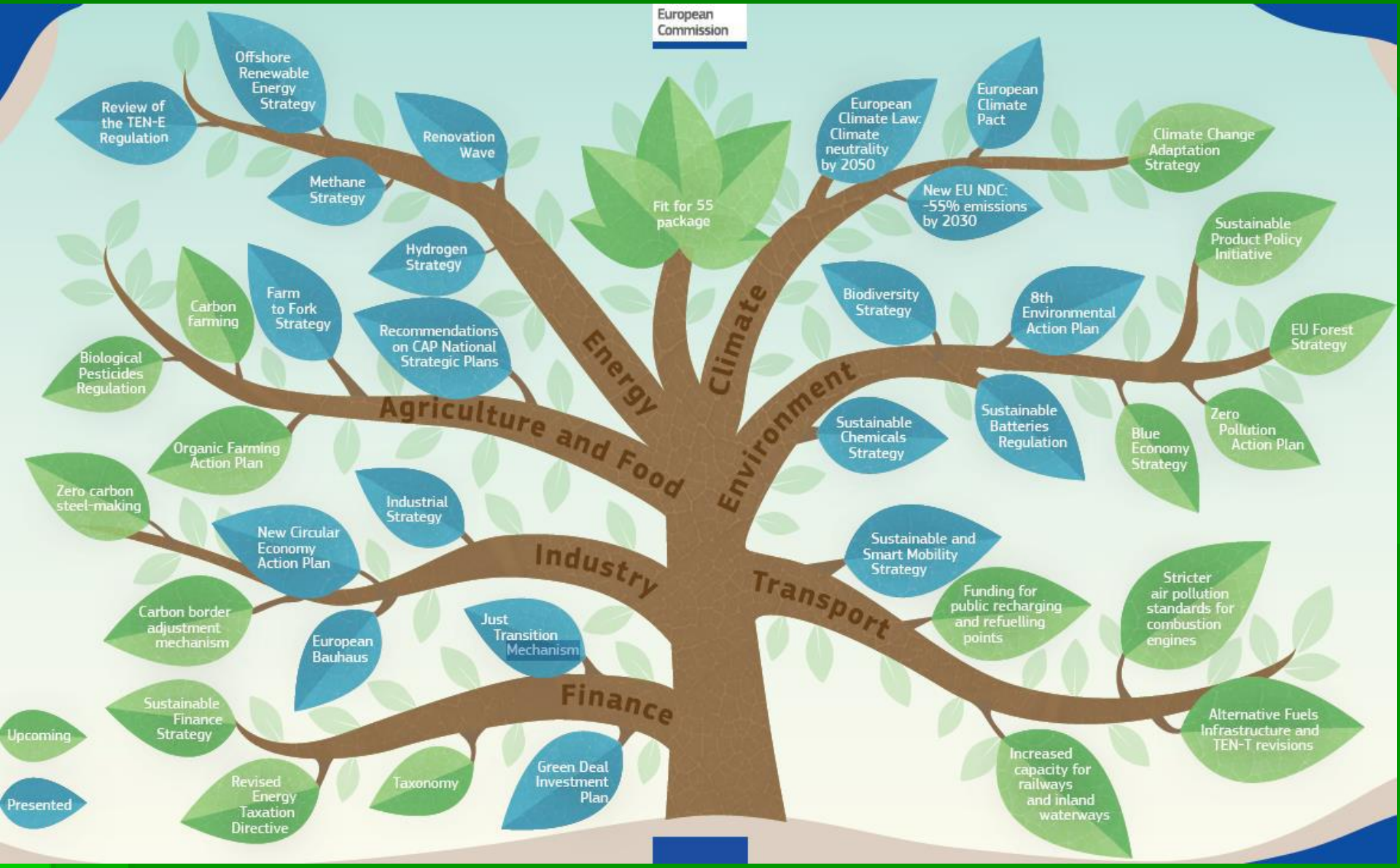

2030 Climate Target Plan

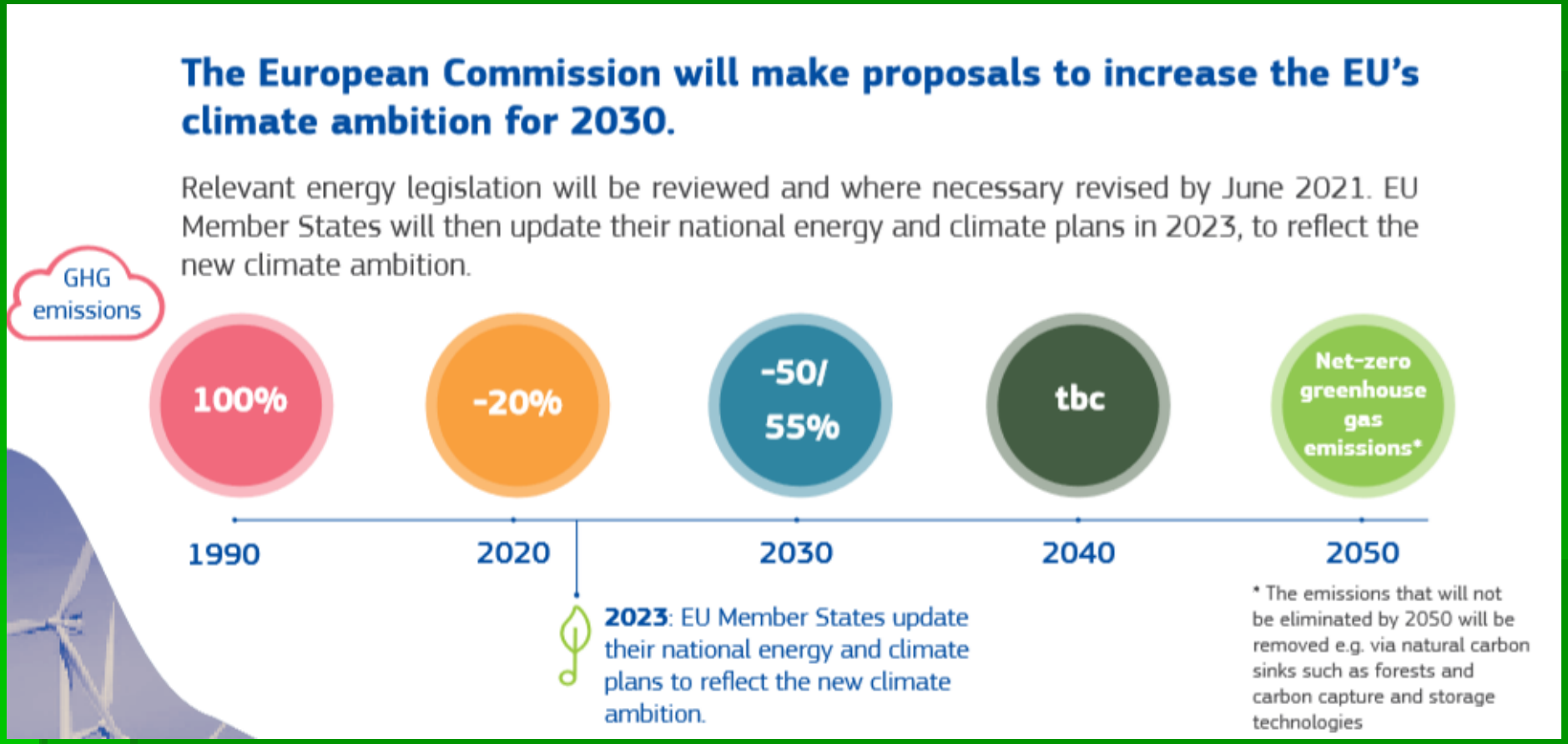

2030 Climate Target Plan vnáší přechodný cíl pro 2030 na cestě k dosažení klimatické neutrality

European Climate Pact

- **EU klimatický pakt je nový nástroj pro zapojení veřejnosti do aktivit na ochranu klimatu**
- Cílem je dát každému možnost:
  - se vyjádřit
  - přijímat opatření
  - sdílet informace
  - zahájit nové a podporovat stávající aktivity
  - nabídnout řešení, která mohou ostatní následovat

GLOBÁLNÍ OTEPLOVÁNÍ A ČESKÁ REPUBLIKA

- 146 mil. tun CO_2
- 35. zemí na seznamu producentů emisí CO_2
- cca 0,3% globálních emisí
- V poměru k jednotce hrubého domácího produktu ČR patří k zemím s nejvyšším podílem emisí CO_2

ZPRÁVA O STAVU ŽP 2017

- Stav ŽP je ovlivněn prohlubujícími se projevy změny klimatu (sucho, nebezpečné hydrometeorologické jevy)
- Řešení otázky dopadů změny klimatu zůstává i nadále prioritou MŽP

ZPRÁVA O STAVU ŽP 2018

- Rok 2018 byl na území ČR teplotně mimořádně nadnormální, průměrná roční teplota vzduchu 9,6 °C byla o 1,7 °C vyšší než normál 1981–2010. Na území ČR se v průměru vyskytlo 71 letních dní (nejvíce v historii) a 19 tropických dní.
- Srážkově byl rok 2018 v ČR silně podnormální, roční úhrn srážek (522 mm) byl druhý nejnižší od roku 1961.
- ČR v roce 2018 zasáhlo výrazné sucho.
- Emise skleníkových plynů v ČR v období 1990–2017 poklesly o 35,1 % a o 0,9 % v meziročním srovnání, a to i přes meziroční růst HDP o 4,4 %. Výrazně meziročně poklesly emise z energetiky a průmyslu. Naopak rostoucí trend mají emise z odpadů (o 46,6 % od roku 2000), zejména emise ze skládkování odpadu. Stejně tak rostou emise skleníkových plynů z dopravy, od roku 2000 vzrostly o 53,8 %.
- • Cíl klimaticko-energetického balíčku a SPŽP 2012–2020 pro emise mimo systém EU-ETS je plněn.

ZPRÁVA O STAVU ŽP 2019

Klimatický systém

- Rok 2019 byl na území ČR teplotně mimořádně nadnormální (průměrná roční teplota 9,5 °C byla o 1,6 °C vyšší než normál 1981–2010) a srážkově normální (napršelo 92 % ročního srážkového normálu 1981–2010).
- Ve srovnání s dlouhodobým průměrem byly v polovině léta 2019 hodnoty dostupné zásoby vody v půdě na velké části území ČR pod 25 % dlouhodobého normálu 1961–2010, jednalo se tedy o silně podnormální stav. Hydrologické bylo zaznamenáno po dobu déle než 100 dnů (na více než 30 profilech, z celkově sledovaných 217).
- Emise skleníkových plynů poklesly v období 1990–2018 o 35,6 % a o 1,3 % v meziročním srovnání (hodnoty 2019 budu známy později).

ZMĚNA KLIMATU A ČR

- Implementace legislativy EU
- Národní program na zmírnění dopadů změny klimatu v České republice
- Národní akční plán energetické účinnosti ČR
- Státní energetická koncepce České republiky aj.
- (Viz http://www.mzp.cr)

CESTY K NAPLNĚNÍ ZÁVAZKŮ

a) Limity emisí skleníkových plynů
b) Obchodování s povolenkami na emise
c) Společná implementace závazků k redukci emisí GG
d) Mechamismy využití území a ochrany lesa

- Jakákoliv strana může převést nebo získat od jiného smluvního státu uvedeného v příloze I kredity za redukce emisí dosažených realizací společného projektu

CESTY K NAPLNĚNÍ ZÁVAZKŮ

e) Omezení výroby, používání a kontrola nakládání s fluorovými skleníkovými plyny

f) Podpora výroby energie z obnovitelných zdrojů

g) Zvyšování účinnosti využití energie

h) Snižování energetické náročnosti budov

DALŠÍ NÁSTROJE BOJE S OTEPLOVÁNÍM

- Příspěvky do adaptačního fondu
- Přijímání mitigačních opatření ke zmírnění důsledků projevů klimatických změn
- Další …… (inovace, vývoj nových technologií) ?

DOSAVADNÍ OPATŘENÍ K REDUKCI EMISÍ V EU

- a) vybrané podniky jsou regulovány v rámci EU ETS = systém ochodování s povolenkami na emise skleníkových plynů (tj. pomocí ekonomického nástroje) → snížení emisí do roku 2030 o 43 % v porovnání s rokem 2005

- b) odvětví a činnosti stojící mimo EU ETS jsou regulovány na národní úrovni na základě ročních emisních přídělů členských států na období 2013–2020 dle Nařízení 2018/842 o závazném každoročním snižování emisí skleníkových plynů členskými státy v období 2021–2030 → snížení emisí do roku 2030 o 30 % v porovnání s rokem 2005

- další strategie v boji s klimatickými změnami a jim odpovídající právní regulace

ZÁVĚR

- Globální oteplování je problém, který je třeba řešit
- Ačkoliv o tom panuje do jisté míry shoda, nepodařilo se s jistotou prokázat, že je důsledkem antropogenních činností, ale především není shoda o možnostech a způsobech zastavení globálního oteplení
- Negativní dopady na ekonomiku, neochota snižovat či omezovat blahobyt a konzumní způsob života společnosti
  - opatření přijímaná ex ante (snahy o redukci emisí)
  - opatření přijímaná ex post k odstraňování následků škod způsobených v důsledku klimatických změn (hurikány, sucho, atd.)

Co je možno udělat pro naši planetu?

- Změny v životním stylu a ve spotřebě - šetření s přírodními zdroji
- Regulace by se měla dotýkat všech sektorů, nejen průmyslových podniků, ale i dopravy, zemědělství a domácností
- Způsob využití území – rozšiřovat plochy lesů a zeleně, zastavit kácení tropických deštných pralesů
- Požadavky na nejlepší dostupné technologie z hlediska vypouštění emisí GG, podpora jejich vývoje
- Využívání obnovitelných zdrojů energie tam, kde je to vhodné
- Integrace klimatických politik do přípravy rozvojových plánů
- Ekonomické nástroje – internalizace externalit

ZÁVĚR

YOU CONTROL
CLIMATE CHANGE.
TURN DOWN. SWITCH OFF. RECYCLE. WALK. CHANGE